

מחזאות שמתמודדת עם בעיות ישראליות מובהקות *

האם יוצב הציור „גרניקה” במועצת הביטחון * משורר זקן

כליצן בחצר משוררים צעירים * אלוף ללא אויבים

תיאטרון

מחזמקורי

עונת התיאטרון תשליז הוכיחה, מעבר לכל ספק, שהמחזאות המקורית קיימת ומתירה את רישומה בתרבות הישראלית. אומנם אין להשוות את המחזאות המקורי רית למחזאות הנכתבת בבירות התיאטרון במערב, אך יחד עם זאת אין להתעלם מן העובדה שמרבית המחזאים המקומיים מתיימרים עם בעיות ישראליות מובהקות — ולעיתים בהצלחה.

המחזאי הלל מיטלפונקט הציג השנה את מי תהום (הבימה). המחזה עוסק בתתי אנשים החיים להם בתחתית החבית של המוצא החברתי, בדרומה של תל-אביב. הוא העלה גלריה של דמויות השוכנות בצחנה חברתית. קורבנות של חברה מצ' ליתח, דמויות הממיינות את אובדן תוך שהן משוללות כוח ועוצמה להטיל אצבע מאשימה בחברה הישראלית.

אחרי כמה שנים שבהן היה מרכז וראי שית למגמה של תיאטרון ריאליסטי נוקב, עסק השנה המחזאי יהושע סובול בקריחה (תיאטרון חיפה). מחזה שעיבב יחד עם איציק ויינגרטן בסגנון של מחזמר בעל רקע סנסציוני למדי. בנושא ניגודי העדות בישראל. מחזהו האחרון של יהושע סובול לשנת תשליז נוג וחגוג שו, הוא תיאטי

אמנות

גרניקה

ב-26 באפריל 1937 הטיל הילי-האוור הגרמני 50,000 טון פצצות על עיר-השוק הקטנה גרניקה, השוכנת בחבל-הבאסקים בספרד הרפובליקאית דאז. ההפצצה גרמה את חורבן העיר כולה והריגת כ-2000 בני-אדם.

מעשה זה הביא מייד לידי ריגשה אמי נותית את האמן הספרדי פאבלו פיקאסו, שאחרי יותר מ-100 סקיצות ראשוניות השלים את ציורו גרניקה שהוצג בתערוכה הבינלאומית שנערכה אותה שנה בפאריס, ונועד לעזור בגיוס תרומות למען נפגעי מלחמת-האזרחים בספרד.

המחזאי הגרמני פראנקו במיל-גרניקה שלו במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק, עם הוראות מדויקות שאין להביא ציור זה לתחומי ספרד קודם שתי שוב זו להיות רפובליקה.

עם מותו של הרודן הספרדי, הכרתו של הואן קארלוס למלך והשבת הדמוקרטיה לחצי האי האיברי, מוסכם כיום בין אנשי השמאל והמרכז בספרד ומישחת פיקאסו ופרקליטיה, שפיקאסו לא התכוון לרפובליקה לעומת מונארכיה. אלא לדמוקרטיה לעומת דיקטטורה. ואחרי הבחירות החופשיות שנערכו בספרד ביוני השנה ציפו רוב הספרדים שגרניקה של

גרניקה

מילחמת-זוטא בינלאומית

פיקאסו תשוב לספרד. אך לא כך התגלגלו העניינים.

אוצרי המוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק, שאינם הפצים כי הציור יעוב את תחומי ארצות-הברית, טוענים שהוא בי מצב רעוע ואינו מסוגל להזיק מעמד בתנאים אחרים. נציגי חבל-הבאסקים ב-ספרד טוענים שהגרניקה שיכת להם מאי חר שיש ככונתם להציגה במוזיאון העיר גרניקה, האוצר את כל המיסמכים והעדויות הקשורים בהפצצתה. פרקליטיו של פיקאסו טוענים כי בצוואתו של האמן צויין כי מי שחננה הספרדי של הגרניקה יהיה במוזיאון הפראדו במאדריד. כך הלך והקציץ המאבק על ציורו הנודע של פיקאסו, והפך מלחמת-זוטא בינלאומית בין ארצות-הברית לספרד.

נוסחת-פשרה בלתי-צפויה, שהוצעה על-ידי כמה אישים ספרדיים ושמתרה לספק את האמריקאים ואת הספרדים ואת בני-מישפחתו של פיקאסו, מציעה שה-ציור יועבר לבעלות ממשלת ספרד אך יוצב לתצוגת-קבע באולם מועצת-הביטי-

חון במרכז האו"ם בניו-יורק, אותם אי-שם ספרדיים טוענים: „גרניקה/ אינה מייצגת את מלחמת-האזרחים בספרד כלכד. היא מייצגת יותר מזה. זוהי מחאה נגד כל אלימות ומלחמה באשר הן — החל ממלחמות העולם הראשונה והשני-נייה, דרך וייט-נאם ועד ביאפרה.”

סביר להניח שנוסחת-פשרה זו התקבל על דעת כל הצדדים, וכי בעתיד הלא-רחוק יתנהלו דינוני מועצת-הביטחון, ובריניהם הדינונים על משברי המזרח-התיכון, בצילה של תמונת גרניקה.

שירה

קוטב החיצפון

...מוחמד, הבית מלא מוזיקנטים, / הם מוננים בצינורות כשטטיל קראם-ניטו / מברנים תווים כפארבונג, פאר-בוגט ומעייפים את מאמע. / כך אמר / בן הגר. / איסמעיל פאהמי / בן המצי-רית, / וחזור אחרי מאמע ריקלה, / וכשל, ואמר / הלכת לך פרלורן גענאנגן לאי-כוד / כולך בלונדית יהודי-פולנית / ועליכן אחי הערבים / גם אני הלכתי מפולין פלסטין של אלף שנים / ועדיין העיברית שלי חם לפ ומרברת הפלפלות ושטויות / ולכן שאלתי: 'למה אתם מבי-הרים?' / ענו: 'מירארף גאיין'. צריכים ללכת. רוח מן-הרוח...' (דגימה שירית מ-תוך שירים רבים).

בשנות ה-40 התגורר ולא התבלט ב-קרב קהילית המשוררים העבריים בתל-אביב משורר בשם יחיאל פרלמוטר, ש-פירסם קובץ דק הקרוי „על חוכמת דר-כים" ואף קנה לו מעט מעריצים. עם קום המדינה הסב פרלמוטר את שמו לאבות ישורון, והמשיך שלא לבלוט בקרב מר-עיו המשוררים. את עיקר המוניטין שלו כמשורר מצא פרלמוטר/ישורון בכך ש-היה ממיינ ומתעד את שיריו, תוך הקפדה על התאריכים העבריים והלועזיים בתח-תיתם.

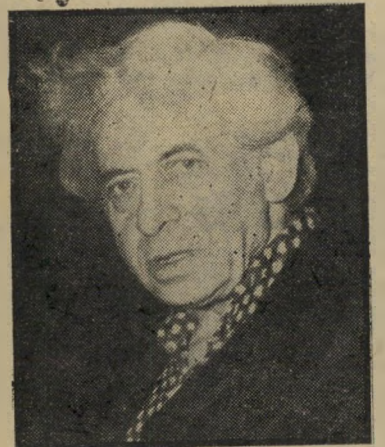
המאפיין את שיריו של פרלמוטר/ישו-רון הוא העובדה שהם הכל — רק לא שירה בעברית. זוהי תירכובת מילולית המשעטנות בליל של אידיש-פולנית, מ-הולה במילים ערביות, הבולטת בהיותה משוללת משמעות שירית כלשהי. מולו של פרלמוטר/ישורון לא שפר עליו ועל שירתו במשך שנים רבות, ולמעשה איש לא החשיבם במיוחד.

אלא שיום אחד אירע לו נס. ממעמקי תהומות הנשייה של השירה העברית דל-תה קבוצת משוררים צעירים את מילותיו המחוברות במתכונת של שירים, רוממה אותו, וכתרה לראשו כתר של קרטון אמ-ריקאי יקר כפורמאט מהודר. כך הפ-כחו לליצן בחצר המשוררים הצעירים. מרוממו של פרלמוטר/ישורון, המסתר פנים סביב כתיבת-עט ס/קריאה, מתעלמים די במודע ודי במתכוון מכך ששירתו נצרפה מסיגיו שירתם של אורי-צבי גרינ-ברג, יונתן רושש ואדם מיצקביץ, שעל שאריותיהם מקים אחרון בני דורם של אלתרמן, שלונסקי ואלכסנדר פן שיכני שירה עממיים, בעלי גגות רעפים לאו-מיים ביותר — שירה המשתבחת בטיעו-נים שאינם פוליטיים וגם לא שיריים. היגשה הלאומית-שירית של פרלמוטר/ישורון ניתנת להמחשה בעזרת השיר „מוצב החירמון", שחובר בין אוקטובר

* „קפלה קולות" מאת אבות ישורון, סיפרי „סימן קריאה", 116 עמודים.

1973 ל-19 בינואר 1974: „נבכה מול נבכה. / פלע מול פלע. / נד מול גולן. / נד מול נד. גולני / מתחיל. הגולני / מתחיל. הגולני / העלו את הרגל על המוצב. / אמרו לנו: / — „תודה רבה" / — „אין בעד מה..."

אם אורי-צבי גרינברג חיבר פעם את „קוטב העיצפון" והגיע לגבהים של שירה.

אבות ישורון

אידיש, פולנית ועברית

הרי בשירתו של פרלמוטר/ישורון מצויים כל ניגועי השירה העברית ב-30 שנות המדינה, ודומה כי מרבית שירי קובץ זה ראויים לכותרת „קוטב החיצפון”.

החוייה הישראלית

קלמן

סיפרי-זיכרון לזכר לוחמים, בכוחם לה-יות דבר דוחה עד למאד, ובעיקר כאשר הם עוסקים בהרכבת דמות על-אנושית. ספר-הזיכרון לאלוף קלמן מגן, שנפטר בסיני מהתקף-לב במאסר 1974, הוא סי-פור של בן-אדם, של אנטי-גיבור, של בולדור אנשי שמהלכי העם הזה מימיו אותו בצה"ל מבלי שהדבר יפגע בו ובי-אישיותו כהרא זה.

קלמן מגן * אינו דמות אופיינית של קצין בכיר בצה"ל, וסיפורו אינו סיפור מאפיין של בני-דורו. הוא נולד בווינה, אוסטריה, בשם קורט מנגל, ובהגיעו ל-פלסטינה (א"י), אמרת הגננת: „קורט אינו שם עברי — נקרא לך קלמן." קלמן לא הפך כעבור שנים את שמו ליואב, בועז או יורם, וזה חלק מסיפור איכותי של אלוף, אשר מתוך הסיפורים עליו מתבהרת לה דמות של בן-אדם.

הספר הוא גלריה של תיאורים על דמותו, מפי מיטב קציני השדה הפיקוד של צה"ל, תיאורים שאחד החוזרים וה-נשנים בהם הוא העובדה שקלמן מגן היה קצין בכיר בצה"ל שלא גרר אחריו כת

* „קלמן מגן", בעריכת אלי לנדאו, זאב שיף וישעיהו חדמור, ללא ציון שם הוצאת-לאור.